

บทที่ 5

วิกฤติการณ์ในคริสตศตวรรษที่ 17

สมบูรณากฎสิทธิราชย์มัตส์โควี

ชาวด่างชาติผู้เดินทางมาเยังรัสเซียได้อิบ้ายลักษณะของสมบูรณากฎสิทธิราชย์มัตส์โควี ในคริสตศตวรรษที่ 16 และ 17 ไว้เมื่อปี ๑ กัน ได้แก่ เฮอร์เบอร์สไตน์ (Herberstein)¹⁰ ผู้เขียนเรื่องของกษัตริย์วาสิลีที่ 3 พระราชนิติธรรมอิวานผู้โหดเหี้ยม เป็นต้น เชาเชียนไว้ดังนี้ “ด้วยพระราชอำนาจที่พระองค์ทรงมีเหนือบรรดาพสกนิกร พระองค์ทรงประทับน้อยหน้า กษัตริย์ทุกพระองค์ในโลกนี้... พระองค์ทรงบังคับกดขี่ชนทั้งมวลอย่างเสมอหน้ากันด้วยการกดลงเป็นท่าสอบอย่างใหญ่ร้าย... พระองค์ทรงมีพระราชอำนาจเหนือพระและมาราสหัตถ์เดิมกัน และโดยที่ไม่มีผู้ใดต่อต้านได้ พระองค์ทรงประหารชีวิตและรับทรัพย์สินของผู้คนทั้งมวลได้ตามพระประสงค์” เฮอร์เบอร์สไตน์เชื่อว่าความมัตส์โควีจะระหนักดีว่างการนั้นปรินส์ทรงพระราชนิจในทุกประการ และทรงพระปรีชาสามารถรอบรู้ทุกสิ่ง พวากษาเชื่อว่าผู้มีอำนาจสูงสุดทรงกำลังค่าเนินตามพระประสงค์ของพระเจ้า ราาร์อิย์ปีต้อมาโอลีเยริอุส (Olearius)¹¹ ยืนยันเช่นเดียวกันว่า “ผู้ปักครองของพวากษาผู้สืบทอดคงกูญ เป็นผู้ปักครองประเทศทั้งหมดแต่เพียงพระองค์เดียว พสกนิกรของพระองค์ เจ้าชายชุนนางและสามัญชนเช่นกัน ล้วนแต่เป็นข้ารับใช้และเป็นทาสของพระองค์ และพระองค์ทรงปฏิบัติต่อพวากษาเหล่านั้นเช่นที่นายพิงปฏิบัติต่อ婢女”

มาสกิวิช ชาโนปอล (The Pole Maskiewicz) ผู้เขียนบทสนทนาระหว่างตนเองกับชาวยุโรปเล่าว่า ชาวมัตส์โควีผู้หนึ่งบอกเขาว่า “เสรีภาพของท่านมีค่าสำหรับท่าน แต่การขาดเสรีภาพของเรามีค่าของเรา... ถ้านายปฏิบัติอย่างไรยุติธรรม นั่นคือพระองค์ทรงมีอำนาจที่จะทำได้ พระองค์จะทรงลงโทษหรือโปรดให้ยกโทษได้เช่นเดียวกับพระผู้เป็นเจ้า” ชาร์ทรงมีส่วนร่วมความคิดเห็นเช่นนี้ ดังที่ได้กล่าวไว้ในเรื่องทัศนะของอิวานผู้โหดเหี้ยมไปแล้ว อายุร์สีติ อเล็กไซ (ค.ศ. 1629 - 1676) ชาร์ผู้ทรง “เงินที่สุด” (tishaishii) ทรงเชื่อว่า “พระทัยของชาร์อยู่ในพระหัตถ์ของพระเจ้า” และ “พระเจ้าทรงสอน (izvestit) ชาร์ เมื่อชาร์ต้องตัดสินพระทัยพระองค์ทรงขอให้ผู้อยู่ใต้ความบังคับ ‘เชื่อฟังอย่างเต็มใจ’ เพราะประชาชน ‘ต้องเป็นของชาร์ด้วยหัวใจหนดทั้งดวง’ อเล็กไซทรงมีพระราชดำริว่า ด้วยความตกลงผูกพันมนุษย์ควรดำเนินตาม ‘ด้วยความรู้สึกเกรงกลัวพระเจ้าและชาร์’ ชาร์ผู้ทรง ‘นุ่มนวล’ ไม่ทรง

ลังเลที่จะตรัสต่านให้ในบังคับที่ไม่ปฏิบัติตามพระประสงค์ “นี่เจ้ากำลังไม่เชื่อฟังผู้ใด รู้หรือไม่ องค์พระคริสต์เองที่เดียนะ” สิ่งนี้น่าจะแสดงได้ว่า แม้ภัยหลังหัวสมัยหัวเหลียวหัวต่อและได้เกิดการก่อการซึ่งหลายครั้ง สถานการณ์ทางภูมิปัญญาและจิตใจยังคงเป็นเหมือนเดิม สมบูรณ์ภูมิปัญญาสิทธิราชย์มัสโครีไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงจนถึงคริสตศตวรรษที่ 17

หัวเหลียวหัวต่อ และราชวงศ์ใหม่

ในสมัยของอิวานผู้ใหญ่แห่งเมือง มีผู้เชื่อว่าวัตถุพิบัติทางการเมืองจะเกิดขึ้น แมกชิน เกร็ก ได้เตือนความจำของผู้อ่านเรื่องจักรวรดีปีแซนทันที่ล้มสลายลง เพดอร์ คาร์ปอฟได้กล่าวถึงเหตุการณ์อย่างเดียวกันนี้ในสารฉบับหนึ่ง ความคิดเรื่องสิ่งที่อาจเกิดขึ้นได้นี้มืออยู่ภายในใจ เมโทรไปลิแวน พิลิปป์ก็อาจคิดเหมือนกัน ถ้าต้านทานที่ให้รายละเอียดเทียบกับท่านเชื่อดีดี ก็นับว่าท่านเป็นผู้นำของการปฏิกูลที่เดียว ในหนังสือเล่มเล็กที่เขียนขึ้นในคริสตศตวรรษที่ 16 เรื่องบทสนทนากองงานมหัศจรรย์แห่งวัดวาลาам (A Conversation of the Miracle Workers of Valaam Monastery) มีเรื่องชาโน่จักราจเรื่องและมีการนำปรัชญาของนิล ชอร์สก์มาประกอบกับความเชื่อในเทวสิทธิราชย์ของชาารอย่างแน่นแฟ้น “เวลาแห่งความอดහຍากและโรคระบาดจะมาถึง จะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง แผ่นดินจะไหวและน้ำจะท่วม จะเกิดสงครามสูงกลางเมืองคลีบุคตรังใหญ่ และบุคที่น่าสะพรึงกลัว จังหวัดหมู่บ้านและบ้านของชาวคริสต์ จะไร้ผู้คน” ใน ค.ศ. 1588 เพเฟรชเชอร์ รู้ว่าจะเกิดกลีบุคคลีนในจักรวรดิมัสโครี ซึ่งอาจเป็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้ทรงอำนาจของบ้านเมืองที่เพเฟรชเชอร์คุยกับได้แนะนำให้ ฝ่ายตรงข้ามของสมบูรณ์ภูมิปัญญาสิทธิราชย์มัสโครีรู้ดีว่าทำใน แม้แต่ชาวพื้นเมืองมัสโครีเองก็ไม่สามารถหันรับลักษณะเทวสิทธิราชย์ได้ เพดอร์ คาร์ปอฟ เห็นว่าได้มีการละเมิด ‘กฎหมายชาติ’ (pravo estestvennoe) ในมอสโก เจ้ายกปืนได้ทรงตั้งข้อกล่าวหาชาร์อิวานว่าทรง “กักขังมนุษยชาติผู้เสรีไว้ในป้อมนรก” เห็นได้ชัดว่ามีหลายคนตระหนักรถึงสภาพไร้ยุติธรรมเช่นที่อิวาน เปรรสเวตอฟกล่าวถึงเหตุผลที่บอกให้ว่าประชาชนตระหนักรถึงเรื่องนี้เป็นอย่างดีที่อุทกคุณตั่งแสดงความไม่พอใจทุกสิ่งที่เป็นอยู่

อย่างไรก็ดี ถ้าราชวงศ์นี้ไม่ถูกกล่าวหา อาจจะยังไม่มีผู้แสดงอาการไม่พอใจขึ้น ชาาร์เพโอดอร์ผู้สืบทอดพระราชอำนาจต่อจากชาร์อิวาน ทรงมีพระราชภัยและพระทัยที่อ่อนแอในสมัยนี้จักรวรดิมัสโครีได้รุ่งเรืองขึ้นอีกครั้งเมื่อมีการจัดการปกครองคณะสงฆ์ (The Patriarchate) ขึ้น สังฆราชแห่งมอสโกเป็นเกียรติศักดิ์แห่ง “โรมที่ 3” เปรียบเทียบได้เท่ากับพระสังฆราชสื่องค์แห่งวัดตะวันออกนั้น เมื่อชาาร์เพโอดอร์สวรรคตใน ค.ศ. 1598 พระองค์ไม่ทรงมีรัชทายาท พระอนุชาผู้ทรงพระนามดimitriลิ้นพระชนม์อย่างน่าเศร้าสลดเมื่อ ค.ศ.

¹² 1591 จะนับดมิตรีเป็นรัชทายาทผู้สืบทอดมงกุฎโดยตรงนั้นเป็นเรื่องยากเข่นกัน เนื่องจากทรงเป็นโกรสโนกุญจนายในสายตากองคริสต์จักร คือทรงเป็นโกรสของชาร์อิวานกับสมมองค์ที่ 7 นับเป็นเรื่องธรรมดางามัญที่จะเลือกให้ริส โกดูนอฟซึ่งต่างห่างต่าแหน่งชาร์ ให้ริส โกดูนอฟเป็นพระอนุชาของชารินาไอริน ผู้เป็นมเหสีของชาร์ เพโอดอร์ ในระหว่างรัชกาลของเพโอดอร์ บริส โกดูนอฟเป็นผู้บุริหารกิจการรัฐ ในสมัยที่บริสทรงปกครอง เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติหลายครั้ง โดยเฉพาะเกิดความแห้งแล้งและความอุดอย่างตามมา ใน ค.ศ.1604 มีสังหารมากกลางเมืองเกิดขึ้นเนื่องจากการตีความการสืบทอดพระราชอำนาจจากชาร์ตามลำดับการสืบราชวงศ์ ผู้ก่อการมีชื่อว่า ดมิตริอุสต้าปโลม-ดมิตรี (The False Demetrios-Dmitrii) ซึ่งปราภูตัวชี้ที่ไปแลนด์ และล้างสิทธิ์ของการเป็นโกรสชาร์อิวาน เรื่องที่ว่าเป็นตัวจริงหรือตัวปโลมนี้ยังคงเป็นเรื่องลึกลับ เมื่อบริสสารคดอย่างไม่คาดฝัน ผู้ก่อการสามารถจัดเพโอดอร์ โกรสผู้ยังเยาว์ของพระองค์ได้และยึดอำนาจอย่างเงียบเชี่ยบ แต่ขณะที่ดมิตรีมาถึงมอสโกพร้อมกับกองทหารชาวโปโล ได้เกิดเหตุก่อการที่มีพากชุนนางโนยาร์ให้การสนับสนุนและได้สังหารดมิตรี เจ้าชายวาสิลี ชูอิสกี (Prince Vasili Shuiskii) ได้รับเลือกเป็นชารใน ค.ศ. 1606 อำนาจของวาสิลีเป็นเพียงภาพลวง เมื่อมีผู้ก่อการปราภูตัวชี้อีกครั้ง ผู้สนับสนุนการก่อการคือผู้ที่ไม่พอใจระบบการปกครองทั้งหมด และไม่พอใจทหารชาวโปโลและคอสแซกอูเครนจากไปแลนด์ มัสโควีตอกอยู่ในสภาพยุ่งเหยิงเป็นอย่างมาก มีการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจอย่างไม่รู้จักจบสิ้น และกล้ายสกัดเป็นเหตุมาตรฐาน ข่มขืนและปล้นชิงทรัพย์ทั่วไป งานเชียนบรรยายความตอนนี้ให้ความรู้สึกว่าสังคมตกอยู่ในสภาพเสื่อมธรรมด้านศีลธรรมอย่างสุดซึ้ดที่เดียว

สถานการณ์ทางการเมืองเป็นเรื่องการแตกแยกอย่างรุนแรง บรรดาครอบครัวในระบุลที่มีชื่อเสียงและมีอิทธิพลได้เข้าร่วงกระทำ การเลวทรามต่ำชั้นต่างๆ นานา ใน ค.ศ.1610 มีผู้พยาภยแสวงด้วยตัวเองสูงสุดที่ขอบด้วยกุญจนายชี้ วลาดิสลาฟ (Vladislav) ทรงเป็นเจ้าชายชาวโปโลผู้ที่ต่อมามาได้กล้ายเป็นกษัตริย์แห่งไปแลนด์ วลาดิสลาฟที่ 4 แห่งไปแลนด์ทรงได้รับเลือกเป็นชารแห่งรัสเซีย แต่มีปัญหาด้วยเหตุผลทางศาสนา การเจรจาเพื่อให้เจ้าชายทรงหันมายอมรับนั้นถือนิกายกรีกออโรดอคซ์ไม่เป็นผล ต่อมาก้าวไปจากตะวันตกและชาวสวีเดนทางเหนือเข้าแทรกแซงกิจการเมืองนอฟโกรอดจนเกิดต่อต้านชาติต่างชี้ กลุ่มกำลังต่อต้านได้รวมตัวกันจัดตั้งองค์กรและตั้งมั่นอยู่ทางตอนเหนือของนอฟโกรอดในเขตนิชนี (Nizhnyi) สภานาทได้รับรวมผู้แทนเขตต่าง ๆ และชนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมเข้าด้วยกัน แต่ไม่สามารถเลือกผู้ที่จะเป็นชารได้ จนถึง ค.ศ.1613 จึงได้เลือกมิคาอิล โรมานอฟ (Mikhail

Romanov) บุรุษหนุ่มผู้เป็นพระญาติกับอิวานผู้ใหญ่เดิมโดยนับทางพระมเหส่องค์แรกของชาร์ มีคาอิลชื่นปักครองแผ่นดินร่วมกับบิดาคือสันมาราฟีลาเรต (Patriarch Filaret) มีคาอิลสารรคตใน ค.ศ.1645 โกรсхองพระองค์คืออเล็กไซทรงครองราชย์จนถึง ค.ศ.1676 โกรсхองอเล็กไซสันพระชนม์ก่อนเวลาอันควรพร้อมกับเพโอดอร์ผู้เป็นรัชทายาทใน ค.ศ.1682 มองกูจังตกเป็นของชาร์ผู้ริว่ามานาจสองพระองค์ คืออิวานผู้ทรงอ่อนแอก็ริดและไร้ความสามารถ และปีเตอร์ (Piotr) ผู้ยังทรงพระเยาว์ พระเจษฐุภัณฑ์ทรงพระนามโซเฟีย (Sofia) ทรงปักครองประเทศแทนเป็นเวลาหลายปี ระหว่างนี้รัสเซียค่อยเริ่มปรับเปลี่ยนตามแบบยุโรป

ในคริสตศตวรรษที่ 17 ประชาชนยังก่อการเคลื่อนไหวและก่อการกบฏขึ้นเป็นครั้งคราว ผู้ก่อการสามารถควบคุมอาณาเขตภายในประเทศได้อ่ายกว้างขวาง ผู้มีอำนาจราชการได้เข้าส่วนอำนาจแทนที่ฝ่ายกบฏได้ในพื้นที่ส่วนใหญ่ ในระหว่าง ค.ศ.1687-1672 เกิดกบฏที่มีสเตฟาน เรซิน (Stephan Razin) ชาวดอสแซคในแคว้นตอนบนเป็นผู้นำกลุ่มน้ำหนึ่งชาวสโตร์ ลูกธิดาขึ้นเป็นครั้งเป็นคราวและสามารถฝ่าฟันไปจนถึงที่ประทับของชาร์ พากษาได้ถาวรค่า อุทธรณ์ต่อพระองค์ อ่ายไรก็ด แม้จะเกิดเหตุการณ์ก่อการกบฏคุกคาม สร้างความวุ่นวายต่างๆ นานา อ่านจากของชาร์กีไม่ได้เสื่อมคลายลง กลับมีความมั่นคงแน่นแฟ้นอยู่ในสำนักของประชาชนอย่างที่เยอร์เบอร์สไตน์ และโอลิเยริอุสได้สังเกตเห็น ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นคือในคริสต์จักรรัสเซีย มีผู้ก่อความแตกแยกกร้าวงานขึ้นภายในโดยที่ไม่อาจแก้ไขได้ ความแตกแยกทางศาสนาของนิกายรัสเซีย(raskol) เกิดขึ้น ใน ค.ศ.1666 ชาร์อเล็กไซและสันมารานิคอนพยาบาล "ปรับปรุง" การดำเนินชีวิตทางด้านศาสนาของปวงชน แต่กลุ่มน้ำหนึ่งต่อต้านอย่างมากนาย กลุ่มน้ำหนึ่งมีผู้นำเป็นกิจลักษณะ จึงตอกย้ำในสภาพแยกตัวจากวัด "ทางการ" เป็นเวลานานหลายร้อยปี เหตุการณ์และการก่อการไม่สงบต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามลำดับ ในช่วงหัวเลี้ยวห้าต่อที่บ้านเมืองขาดกษัตริย์ปักครองเป็นลักษณะของการแตกแยกทางอุดมคติและในวงการศาสนา ซึ่งต้องอาศัยความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ภูมิปัญญา

การตีความเหตุการณ์ในสมัยว่างกษัตริย์

หลังจากที่ชาร์อิวานสารรคต ชาร์เพโอดอร์และโบริส โภคุนอฟทรงปักครองบ้านเมืองอย่างสงบ อ่ายไรก็ดสมัยนี้รัสเซียกลับไม่เจริญทางด้านวรรณกรรม ก่อน ค.ศ.1605-1606 มีงานเขียนที่ชื่อว่า อโน สถาชานี (Inoe skazanie) หรือ เรื่องอื่นๆ เกิดขึ้น เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของสมัยนั้น ก่อนสิ้นสมัยที่ว่างกษัตริย์ปักครองนี้ มีงานเขียนปรากฏขึ้นหลายชิ้น ผู้เขียนพยายามจำลองภาพในสมัยหลัง ค.ศ. 1584 แต่น่าเสียดายที่ความคิดเห็นส่วนใหญ่เป็นไปในทางฝึกฝ่ายเดียวที่และเชื่อในลักษณะที่ปัจจุบันเรียกว่าเป็น

พระคเป็นพวากัน มีนักเขียนผู้หนึ่งเป็นสมาชิกในของพวากบภูชุดมิตรตัวปلوم อีกคนหนึ่งเป็นพวากสนับสนุนคนไปลุ้ต่องการครองบัลลังก์มัศโคว และอีกคนหนึ่งเป็นพวากของคนสวีเดส ระหว่างสมัยว่างกษัตริย์ บรรดาเจ้านายใหญ่โต นักการเมืองและนักเขียนต่างโอนไปเลอนมาเป็นเสนาหลักปักเลนอยู่ในระหว่างค่ายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน แสดงให้เห็นถึงสภาพที่เอื้อต่อการฉกฉวยโอกาสและเปิดเผยให้เห็นสภาพผู้คนที่คิดเห็นทางการเมืองไม่อยู่กับร่องกับรอยอย่างน่าตกใจ พระสังฆราชฟิลาเรตเป็นผู้ทรงอิทธิพลอย่างยิ่งในสมัยของมีคาอิล โรمانอฟ ท่านเคยเป็นเมโทรโพลิตันภายในได้ลามาจของผู้ก่อการคุณแรก เมื่ออยู่ใน ‘ค่ายโจร’ ของผู้ก่อการคุณที่สอง ที่ซึ่งไม่มีผู้ใดสงสัยเรื่องที่ว่าไม่มีความซื่อสัตย์ในการการเมือง ฟิลาเรตได้ครองตำแหน่งสังฆราช ภายหลัง ค.ศ.1610 ฟิลาเรตได้ก้าวลงมาสันน้ำสนุวลาดิสลาฟให้เป็นชาติอกร่างแข็งแกร่งขึ้นเต็มที่

มีงานเขียนเพียงบางชิ้นเท่านั้นที่เตือนใจยอมรับว่าสมัยนี้เป็นสมัยแห่งความโ zusร้ายยุ่งยากกุ่นวาย อย่างที่รู้จักในประวัติศาสตร์รัสเซียว่าเป็น ‘สมัยลำบาก’ เป็นตามที่ ‘พระเจ้าทรงอนุญาติ’ แต่ก็มีผู้มองว่าเหตุการณ์ในช่วงสมัยนี้เกิดขึ้น เพราะ ‘พระเจ้าทรงลงทัณฑ์’ การลงโทษเป็นเครื่องแสดงถึงความผิด เมื่อประชาชนต่างเลิกหวังความยุติธรรมจากศาลนานานแล้ว พวากเช้าเจ็บกันคาดหวังความยุติธรรมจากพระเจ้า การตีความหมายต่างๆ แสดงความคิดเห็นเช่นนี้ การตีความประการแรกมืออยู่ว่า ประเทศได้กระทำสิ่งผิดที่เพิกถอนหลักการสืบราชวงศ์และเลือกโบริส โกดูนอฟขึ้นเป็นชาติ ความสำคัญของหลักการสืบราชวงศ์ในสายตากองประชานรุสเชียปรากฏแจ่มชัดอยู่ในความล่าเรี้ยวของ ‘ชาเรวิชตัวปلوم’ และ ‘ชาร์ตัวปلوم’ นอกจากมิตรตัวสองแล้ว ยังมีชาติตัวปلومอีกหลายคน คนสุดท้ายอยู่ในตอนปลายคริสตศตวรรษที่ 18 อย่างไรก็ตี เหตุจุ่งใจให้แบบอังราชวงศ์เก่าไม่สำคัญอีกต่อไปเมื่อได้เลือกราชวงศ์ใหม่ แม้ว่าตระกูลโรمانอฟจะเหมือนกับโบริส โกดูนอฟที่เกี่ยวข้องโดยทางสมรสกับราชวงศ์เก่า นอกจากนั้นประชานเชื่อว่ารุสเชียในสมัยโบริส‘ผิด’ที่อาจring เอาจังตั้งแต่กับ‘พวาก’ ลัตตินและอาร์มเนียนอกริเต’ เกินไป สำหรับชาวรุสเชียสมัยนี้ สมาชิกของนิกายกรีกออร์โธดอกซ์ในรัสโซปโลเป็นพวากนอกริเต’ เสมอกันกับชาวปอลที่ชารุสเชียมองว่าเป็นพวากลู瑟รัน แล้วเราจึงได้พบกับคำแปลกดีอีก ‘นิกายป่าปีสต์ คาลวินิสต์ ลู瑟รัน’ (The Papist Calvinist Lutheran faith)

ประชานคิดว่าได้มีการกระทำผิดร้ายแรงคือในช่วงที่เกิดทุพภิภัยได้ใช้ช้าไวแทนช้าสาลีทำชนมปังสำหรับใช้ในพิธีรับศีล ค่าก่างที่เคยปรากฏมาก่อนในเรื่องชีวิตนักบุญที่อุทิศแต่เมโทรโพลิตันฟิลิปป์ มีเรื่องเล่าว่ารุสเชียกำลังถูกกลงโทษ เพราะ ‘ความบ้าໃบี้ของโลกทั้ง

มวล' (bezumnoe molchanie) ในชื่อความที่เป็นปัญหานี้ หมายถึงความเงียบในสมัยของโบริส โกรุนอฟเท่านั้น ที่ว่าประชาชนอาจกล่าวบางสิ่งบางอย่างต่อ "ชาร์ดิยชอนธรรม" อีกอย่างอีกหนึ่ง โกรุนอฟเห็นนั้น นับเป็นเรื่องที่พ้นอ่านจากจินตนาการของนักประพันธ์ผู้เป็นพระรูปหนึ่ง นามว่า อฟราเม่ ปาลิตซิน (Avraamii Palitsyn)

การพยายามจำกัดอำนาจสมบูรณ์ภานุสิทธิราชย์

มีผู้พยายามจำกัดอำนาจของชาร์ จะจริงจังเพียงใดนั้นยังไม่แน่ชัดจนทุกวันนี้ แม้ว่า ก่อนหน้านี้จะมีสถาบันและบรรทัดฐานอยู่บนทางแห่งอำนาจของชาร์ แต่ไม่มีทางเป็นไปได้เลย ที่จะให้สถาบันและบรรทัดฐานเหล่านั้นจัดตั้งระเบียบองค์กรตามรัฐธรรมนูญ สถาบันเหล่านี้ ได้แก่ สภาสามัญและ เซมสกี้โซบอร์ (zemskii sobor) สภาแห่งแห่งนั้นซึ่งเป็นสภาประเภทหนึ่ง หากจะกล่าวว่า สภาทั้งสองเป็นหน่วยงานในอำนาจของชาร์ นับว่าไม่เกินจริง ด้วยเหตุที่สภาทั้งสองประชุมตามพระประสงค์ของชาร์ อีกนั้นโดยเดิมทงจะจัดต่อมาจัดอิทธิพลของเจ้าชายผู้สืบทอดทางการปกครอง และทำลายล้างตระกูลต่าง ๆ ที่น่าจะเป็นอันตรายต่อพระองค์

ต่ำแห่งยศฐานบรรดาศักดิ์ของชุนนางเป็นไปตามหลักสากยานราชการ (mestnichestvo) ซึ่งสำคัญยิ่งกว่าเดิม เพราะเป็นสิ่งสำคัญในการให้ชาร์ทรงใช้อำนาจดูดอนาคต ชุนนาง 'ผู้รับใช้' ของพระองค์ออกจากการต่ำแหน่งได้ตามพระประสงค์ ยศฐานบรรดาศักดิ์ของชุนนางที่มี 'ราชการ' เป็นเครื่องกำหนดจำแนกได้จากการเป็นสมาชิกในตระกูลชุนนางต่าง ๆ ถ้า สมาชิกตระกูล ก เคยมีฐานะเหนือกว่า สมาชิกในตระกูล ช มาก่อน สมาชิกในตระกูล ก จะไม่ ต้องเป็นรอง (เช่นมีต่ำแห่งต่ำกว่า) สมาชิกในตระกูล ช การกำหนดต่ำแห่งยศฐานบรรดาศักดิ์ มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในสังคม และเป็นเหตุให้เกิดเรื่องทะเลาะวิวาทกันอย่างไม่รู้จักจบสิ้น จนถึงปลายคริสตศวรรษที่ 17 จึงมีการยกเลิกหลักรับใช้ราชการ ต่ำแห่งยศฐานบรรดาศักดิ์ของตระกูลชุนนางไม่อาจช่วยป้องกันให้พ้นจากราชภัยในสมัยอีวานผู้ใหญ่เดิมและ โบริส โกรุนอฟได้ กษัตริย์สองพระองค์ทรงกำจัดสมาชิกตระกูลชุนนางผู้มีศักดิ์สูงและใช้วิธี เนรเทศ ประทัดประหารหรือบังคับบุขเพื่อกดกันพวกเหล่านี้ออกไปจากการเมือง

เหตุการณ์ในสมัยนี้แสดงว่า ชุนนางทั้งหลายทั้งที่เป็นผู้สืบทอดและที่รับใช้ราชการเริ่ม คิดกำจัดอำนาจสูงสุดของกษัตริย์ด้วยวิถีทางรัฐธรรมนูญ แต่ไม่มีชื่อพิสูจน์ว่าจะสามารถร่างข้อเสนอต่าง ๆ ในรูปแบบรัฐธรรมนูญตามปกติได้ ชุนนางเพียงพยายามให้ผู้ที่ได้รับเลือกชื่นเป็น ชาร์ยองให้คำประกันบางประการเท่านั้น เช่นชาร์วาราสิลีทรงจำยอมสัญญาว่าจะไม่ประทัดประหารเหล่าชุนนางโดยไม่ผ่านการได้ส่วนพิพากษาในศาล คำสัญญานี้ไม่ผูกมัดพระองค์ ชุนนาง ทั้งหลายหวังได้รับการยินยอมจากบรรดาเจ้าชายชา铺มากกว่านี้ จึงได้เสนอชื่อสัญญาสอง

ประการโดยตั้งใจป้องกันนิเกียห์ทางการเป็นเบื้องต้น แต่พวกรุนแรงต้องการ ‘การพิพากษาตัดสินตามข้อกฎหมายด้วย’ โดยเฉพาะให้ชาร์ทร์ ‘ปฏิบัติการร่วมกับโบยาร์’ในการตัดสินคดีในศาล และญาติพี่น้องของผู้ที่ต้องโทษผิดไม่ต้องถูกประหาร (การจับกุมสมาชิกในระบุลทั้งหมดพร้อมกับผู้ต้องโทษเป็นเรื่องที่ประพฤติปฏิบัติอย่างทั่วไปในสมัย沙ร์อิวาน) เหล่าทุนนางต้องการให้คงไว้ซึ่งสภาพแห่งชุนนางโนบยาร์(boiarskaia duma) และสภาพแห่งแผ่นดิน (zem skii robor) โดยให้เป็นสถาบันการ ให้ได้รับอนุมัติการเดินทางท่องเที่ยวไป ‘ภายใต้รัฐคริสต์ ต่างๆเพื่อวัดดูประสิทธิภาพการศึกษา’ และให้ปรับตัวແນ່ງຍຄຽບາບຮາຕາດັກດົມານ “คุณความดี ที่ได้กระทำ” ภายหลังจากที่ได้แสดงเจตนาแล้วหากเดือน มีการจัดสาระสัญญาเป็นข้อเสนอ ประการที่สองใน ค.ศ.1610 เน้นที่การประกันความยุติธรรมและให้เข้มงวดกวดขันเรื่องแต่งตั้งชาวต่างชาติเข้าประจำตำแหน่งในรัฐบาลอันมี沙瓦โปโลเป็นต้น ข้อสัญญาประการที่สองไม่ได้ระบุเรื่องส่งเสริมการกระทำ ‘คุณความดี’ และเรื่องสิทธิในการท่องต่างประเทศแต่อย่างใด

ในสมัยของ沙ร์มิคาอิลผู้เย้ายวน ผู้เสนอข้อเรียกร้องต่างๆอย่างจริงจัง ไม่ใช่ในรูปเอกสาร แต่เป็นการแสดงอาการปราภูเพื่อให้มีการประกันด้านยุติธรรม ในสมัยของ沙ร์มิคาอิล เช่นสก็โซบอร์ หรือสภาพแห่งแผ่นดินทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยเกือบจะไม่มีการชัดชวาง แทรกแซง แต่เช่นสก็โซบอร์เป็นสถาบันเก่าแก่ สิ่งที่ไม่เคยมีในอดีต ก็ไม่อาจได้รับการประกันเช่นเดิม ในสมัยของ沙ร์อเล็กไซ โอรสของมิคาอิล เช่นสก็โซบอร์ ประชุมเป็นครั้งคราว ไม่มีหลักฐานยืนยันให้แน่ชัดได้ว่าในที่สุด เช่นสก็ โซบอร์ให้คำนั้นว่าให้沙ร์ อเล็กไซเป็นผู้ครองบลลังก์ แต่สิ่งนี้ไม่ได้หมายความว่าเกิดแนวคิดใหม่เกี่ยวกับอำนาจของ沙ร์ แนวคิดต่างๆจะคงเป็นเช่นในสมัย沙ร์อิวาน

ดังนี้ ความคิดเห็นอย่างใหม่เกี่ยวกับอำนาจ沙ร์ จึงไม่ปรากฏเป็นการก่อการ กบฏเกิดขึ้นจริงแต่ไม่ใช่การต่อต้าน沙ร์โดยตรง เพราะเป็นการต่อต้านอำนาจของชุนนางผู้เป็นนายและเป็นผู้มีอำนาจรองจาก沙ร์ ในทว่าใจของผู้ก่อการแข็งชื้อ ความผิดปกตยกับชุนนาง沙ร์ในทลง มีเจตนาวัยแต่อย่างใด แม้แต่เมื่อมีการลงโทษอย่างหารุณต่อพวกรกฏ พวกรเข้ากีบยังคงเลื่อมใสศรัทธาในอำนาจของ沙ร์อย่างไม่คลอนแคลน การลงโทษนั้นรุนแรงพอควร รายงานจากสมัยนั้นระบุว่าภายหลังการจลาจล ประชาชนถึง 7,000 คนต้องโทษประหารและ 15,000 คน ถูกตัดมือช้างหนึ่ง และต้องโทษเนรเทศ กบฏครั้งนี้มีเหตุจากภาวะเงินເພື່ອ เพาะการลดค่าเงินตราและผลิตเหรียญกษาปณ์ทองแดงออกใช้อย่างไม่จำกัด อย่างไรก็ตาม ‘沙ร์ทร์มีพระกรุณาธิคุณ พวกรเข้าหน้าที่ราชการเป็นต้นเหตุของทุกสิ่งทุกอย่าง’ 沙ร์อิวานเขียนทั่วไปยังคงมีทัศนะเช่นนี้อยู่จนถึงคริสตศวรรษที่ 20

ในสมัยนี้ แม้ว่าจะไม่มีแนวความคิดทางการเมืองแบบใหม่ ข้อเท็จจริงแสดงให้เห็น ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในศาสตร์และอาณาจักรว่าเป็นความเปลี่ยนแปลงที่น่าเชื่อ ชนและสำคัญต่อประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาธรุสเซีย แต่ชาวรัสเซียในสมัยนั้นไม่คริดได้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงนี้เท่าใดนัก

ปัจเจกบุคคลและรัฐ

สถานะของปัจเจกบุคคลในรัฐมัตส์โคร์เปลี่ยนแปลงไป ในช่วงหลังของคริสตศวรรษที่ 17 กระบวนการทางอุดมการณ์แบบใหม่เริ่มต้นขึ้นหลายประการเดท่าที่ต่อรัฐโดยทั่วไปยังคง เป็นเหมือนเดิม รัฐที่มีชาร์เป็นองค์ผู้แทนคือทุกสิ่งทุกอย่าง ส่วนทางด้านปัจเจกไม่มีอะไรเลย การที่สังฆราชพิลาเรตร่วมปักครองปะเทศกับโกรสตีชาร์มิกาอิล และการที่สังฆราชนิกอน เล่นบทบาทพิเศษเป็นพระสหายส่วนพระองค์ผู้เป็นที่ไว้เนื้อเชือใจของชาร์อเล็กไซ ช่วยให้เกิด ความคิดใหม่ว่าอ่านจาร์ต์ได้เข้าสู่ลักษณะคู่ มีฝ่ายบ้านเมืองและฝ่ายศาสนា แต่เมื่อนิคอน มรณภาพ ผู้สืบทอดอ่านจาร์ความสามารถ ความฝันที่จะนำศาสตราจักรและอาณาจักรมาเข้าคู่ อุยกับจังสละลายไป

กระบวนการทางสังคมดำเนินมาถึงตอนสรุปได้ตามเหตุผลคือ นำรัสเซียไปอีกทาง หนึ่ง กษัตริยังคงมีอำนาจสูงสุดและตั้งมั่นอยู่ได้แม้จะมีการก่อการลุกฮือขึ้นตามที่ต่าง ๆ มี ปัจจัยที่เอื้ออยู่หลายประการ ประการแรกคือราชวงศ์กษัตริย์มีอายุยืนนานเก่าแก่ และชุนนาง ชั้นสูงอ่อนกำลังลง เนื่องจากมีการก่อการให้วุ่นวายลำบาก ที่ต้องสูญเสียไปก็มี อิ凡ผู้ใหญ่ เห็นทรงกำจัดชุนนางเหล่านี้และในระหว่างสมัยยุ่งยากลำบากพวกราชาได้ทำลายกันเอง บาง ครั้งกุลยากรจนลงและถอนตัวไปจากชีวิตทางการเมือง บรรดาเหล่าทายาทรัชได้หนีออกจาก ราชวงศ์กษัตริย์ผู้ปักครองแวนเดวันค่อยๆ ขาดการติดต่อกับแผ่นดินของบรรพบุรุษและอยู่โดยเดียวลำพัง พวกราชเหล่านี้กล้ายนามชื่นต่อชาร์อย่างเต็มตัวโดยแล้วแต่จะทรงโปรด นั้นเป็นเรื่อง จริงอย่างยิ่งที่หนทางสู่บัลลังก์ได้ปิดตายลงแล้วสำหรับตระกูลใหม่ ในสมัยชาร์ปีเตอร์มหาราช และรัชทายาทของพระองค์เหล่าชุนนางชั้นสูงที่สืบทอดอ่านจาร์ได้ต้องมีอันตรายจราจายไป

ประชากรที่เป็นชนชั้นต่ำได้แก่ทาสติดที่ดิน (serf) เป็นพวกรที่ต้องพนักดูความเปลี่ยน แปลงอย่างสำคัญที่สุด การลดจำนวนเสรีชนโดยกดลงเป็นทาสติดที่ดินเป็นกระบวนการที่ ดำเนินเรื่อยไปไม่หยุดยั้ง ปลายคริสตศวรรษที่ 17 ชานาเป็นทาสที่ดินหรืออีกนัยหนึ่งคือ ชั้นต่ออ่านจาร์ควบคุมบังคับ ไม่มีสิทธิ์ในตนเอง ถ้าจะมองว่าความคิดเรื่อง "ความน่าสัฟETY ของระบบทาสที่ดิน" ดูเกินจริงไป ที่เฟเดอร์ คาร์ ปคอฟ แสดงความกลัวอุบกมา ย่อมพิสูจน์ได้ว่าเรื่องนี้เป็นจริง ทาสที่ดินไม่ได้เป็นเพียง "วัตถุสิ่งของที่อยู่ภายใต้กฎหมาย" เท่านั้น ในทาง

ความคิดพากษาเล็กรับรู้ว่าพากษาสามารถและต้องตัดสินใจเรื่องการเมือง ท้าสที่ดินสามารถกระทำได้สองประการเพื่อปรับปรุงสถานะของตนเองให้ดีขึ้น คือหนึ่ไปหรือไม่ก็บนภูเข่าน้ำส่วนใหญ่จะแข็งชื้อต่อต้านนโยบายหรือเจ้าหน้าที่รัฐบาลและ “เพื่อประโยชน์ของชาติ”พากษาสามารถหนึ่ไปยังเด่นเสรีพันเขตธน นี้ยศฐานบรรดาศักดิ์อยู่ใน “กองกำลังคอสเซก” ปิดบังตัวตนแท้จริงไว้เป็นความลับ พากษาสามารถใช้ชีวิตเรื่องนอนอยู่ภายในเขตเด่นธนรุสเซียได้ พากษาสามารถเห็นแล้วว่าฐานะ “ท้าสติดที่ดิน” จะเป็นไปตลอดกาลไม่อาจเปลี่ยนแปลง ในทางตรงข้าม เจ้าของที่ดินและเจ้าของท้าสที่ดินกลับต้องสนับสนุนให้คงสถานะเดิมไว้อีกนานยังไงเน่น เพราะพากษาเจ้าของที่ดินมีสิทธิควบคุมท้าสที่ดินควบคุมการใช้แรงงานท้าสที่ดินและมีสิทธิเหนือ สมบัติส่วนตัวของท้าสที่ดิน เป็นสิทธิที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนและสถานะเดิมเป็นเครื่องยืนยันว่าแรงงานบังคับของ “ชาในบังคับ” ที่มักมีผู้เรียกว่า “ท้าส” สมอนนี้จะเป็นฐานให้นายคงอยู่ได้ ดังนี้จะคาดหวังหรือค่อยให้นายผู้เป็นเจ้าของที่ดินเพาะปลูกทางการเมืองขึ้น ใหม่ย่อมไม่ได้

ชนชาติรุสเซียยังคงมีสำนึกทางชาตินิยมอยู่ แม้ว่าบางสมัยจะจะไปหรือบางสมัยจะเน้นสำนึกนี้มากไปก็ตาม เหตุประการหนึ่งที่คงสำนึกนี้ไว้ได้คือการยึดติดอยู่กับนิยมกรีกโรมันศอกซ์ วัดเป็นตัวแทนของค่านิยมอันเป็นที่สุดและ “ชัวนิจิรันดร์” มีความเชื่อมโยงกับรัฐอย่างแน่นแฟ้น วัดเจงกอลายเป็นพื้นฐานให้ความรู้สึกชาตินิยมก่อตัวและเจริญขึ้นได้ ความคิดเรื่อง “รุสเซียอันศักดิ์สิทธิ์” บังเกิดขึ้นในวิถีทางนี้แต่เป็นแบบที่ต่างออกไป การพิจารณาพิพากษาดิตต่างๆ เป็นเหตุสั่นคลอนความคิดนี้ สร้างผลกระทบต่อชีวิตทางศาสนาในปลายศตวรรษ

ความแตกแยกทางศาสนา

ในคริสตศตวรรษที่ 17 ช่วงครึ่งหลังมีเหตุการณ์บางอย่างที่ไม่มีใครคาดล่วงหน้าได้เกิดขึ้น คือ “รุสเซียอันศักดิ์สิทธิ์” แตกแยก จากจุดนั้นมีรุสเซียสองประเทศ แต่ละประเทศต่างอ้างว่าเป็น “รุสเซียอันศักดิ์สิทธิ์” จริง เป็นเรื่องยากที่จะตัดสินว่าฝ่ายใดมีสิทธิโดยชอบที่จะใช้นามนั้น เมื่อมีการแบ่งแยกครั้งแรก แตกแยกในส่วนใจกลางของรุสเซียก่อน จากนั้นในช่วงปลายลิบปีหล่ายร้อยปีต่อมาส่วนอื่น ๆ จึงได้เกิดแตกแยก นับแต่นั้นมาประชาชนในทั้งสองประเทศต้องแยกจากกันด้วยรอยร้าวฉานที่เกิดขึ้น หากที่จะใช้เพียงตราประสาทเชื่อมต่อกันอีกได้ ความแตกแยกนี้กล้ายเป็นลักษณะพื้นฐานของชีวิตทางด้านภูมิปัญญาและจิตใจของรุสเซีย หลังจากที่เกิดความแตกแยกขึ้นเป็นครั้งแรกได้ร้า 20-30 ปี มีความแตกแยกเกิดขึ้นอีก ความแตกแยกที่เกิดขึ้นเช่นนั้นน่าเป็นหนทางท้าให้ประชาชนมั่งคั่งและมีชีวิตที่ฟูฟื้นได้ แต่

สำหรับรุสเซียความเห็นที่แตกต่างไม่อาจยอมชุมได้เกื่องจากต่างฝ่ายต่างเห็นเป็นเด็ดขาด ไม่มีผู้ใดเตรียมตกลงยอมชุมหรือโอนอ่อนเห้าหากัน นอกจานั้นในประเทศที่ถือเอกสารปิดปาก เงียบเป็นกฎ การพูดจาตกลงกันจะมีขึ้นได้ยังไง ประเทศนี้ประชาชนจะแสดงความเห็นได้ต้องกระซิบค่าย่างระแวดระวัง เพราะชาร์ทร์ทรมีพระราชอำนาจเด็ดขาดในการตัดสิน

เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความแตกแยกขึ้นในคริสตจักร์เป็นเรื่องธรรมดแต่เหตุอุบัติขึ้น อย่างรวดเร็วเป็นกระบวนการตามลำดับก่อให้เกิดผลที่รุนแรงเฉียบพลัน เรื่องน่าเศร้าที่เกิดกับคริสตจักรรุสเซียมีผลเป็นลักษณะส่วนทางกัน นับตั้งแต่เรื่องมาตรการที่ใช้รักษาความป่วยเจ็บซึ่งกลับสร้างความเดือดร้อนให้และเรื่องที่มีผู้พยาบาลปฏิรูปซึ่งไม่น่าจะส่งผลในทางไม่ดี การที่วัดให้บริการอย่างหนึ่ง โดยแท้ไปเกี่ยวกับเรื่องความงามหรือการตกแต่งจัดวางภาริยาท่าที (deconun-blagochinie) การฟื้นฟูคุณะสหผู้ให้บริการ เช่น การเทศน์เป็นอีกอย่างหนึ่ง ชาร์อเล็กไซทร์ทรมีพระทัยไฟทางศาสนาและความงาม พระองค์พยาบาลปฏิรูปนับตั้งแต่ตนมาแล้ว คณะนักบวชกลุ่มเล็ก ๆ เห็นด้วย และเข้าใจความพยายามของพระองค์ จึงเข้าช่วยเหลือ ต่อมาประสบความสำเร็จเป็นครั้งแรก มีการจัดให้มีเทคโนโลยีในมอสโก และตามเมืองเล็ก ๆ ซึ่งประสบความสำเร็จเป็นพิเศษในท่านกลางผู้ครรภ์ชาเลื่อมใส อย่างไรก็ดีนักบวชอาทุสกลับมองเห็นว่าการเทศน์เป็นงานแบบใหม่จากนรกหรือเป็นการแสดงอาการ “ปากว่าตาชัยบ” ต่อกمانักเทศน์กลุ่มนี้หลายรูปได้กล้ายเป็นผู้นำฝ่ายปฏิปักษ์ต่อการปฏิรูป และนักเทศน์รูปหนึ่งมีส่วนในเรื่องที่คริสตจักรเกิดแตกแยกได้แก่ อาชพรีสต อัฟวากัม (Archpriest Avvakum)

นักเทศน์รุสเซียนักเป็นพากที่ไม่รู้จริงแต่จับเรื่องมาประดิษต่อ เนื่องจากในมอสโกไม่มีการสอนวิชาเทวิทยา จึงจำเป็นต้องอาศัยนักเทศน์จากต่างแดน แหล่งความรู้ทางเทวิทยาที่ใกล้ที่สุดคืออูเครน ซึ่งอยู่ติดกับโปแลนด์และลิทัวเนีย ที่ซึ่งมีสำนักศึกษาทางเทวิทยาและติดต่อเชื่อมโยงกับกรีซอย่างแน่นแฟ้น นักบวชอูเครนมีหัวเป็นสามากรกว่าชาวนัสโควนา กลิ่งนี้เป็นจุดเริ่มต้นของความหัดแยก พระจากอูเครนในเบื้องต้นคิดทุ่มเทให้กับงานแปล ต่อมามีชาได้มองเห็นว่าเกรตธุสเซียและวัด อูเครนมีพื้นฐานที่แตกต่างกันในเรื่องการถือธรรมเนียมพิธีการต่าง ๆ และต่ำรำมีเนื้อหาเบี่ยงเบนออกนอกทาง พากท่านเชื่อว่าประเพณีสโควันน์ “ผิด” กรณีส่วนใหญ่พากท่านคิดถูก แต่พากท่านเหล่านี้ให้ความสำคัญกับ “ช้อผิดพลาด” เหล่านี้มากเกินไป จึงต้องพบกับการต่อต้านเมื่อจะเข้า “ปรับปรุง” และ เช่นที่เคยเกิดขึ้นเสมอ การต่อต้านเข้มแข็งและดึงดันเหนี่ยวแน่นมากขึ้นเมื่อฝ่ายผู้พยาบาลปรับปรุงทุ่มเทกำลังอย่างหนักและใช้ความรุนแรงยิ่งขึ้น

นิกอน(ค.ศ.1605-1681) เป็นพระสหายของชาร์อเล็กซ์ และเป็นนักบวชชาวเกรต รุสเซียทางตอนเหนือ ท่านได้กล่าวเป็นแกนกลางของการปฏิรูปครั้งนี้ ท่านเป็นผู้ไกลัชิดกับวง การนักปฏิรูปที่แผลล้มองค์พระเจ้าชาร์ ใน ค.ศ.1652 นิกอนชี้ครองตำแหน่งสังฆราช ท่าน มีพลังเช้มแข็งและแข็งขัน ถึงแม้ว่าท่านไม่ได้มีการศึกษาสูงกว่าบรรดาผู้แผลล้มท่าน (เพื่อให้ เข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้น จ้าเป็นต้องรู้ด้วยว่าท่านไม่รู้ภาษากรีก) ท่านอาจใจมีความต้องการ การ ปฏิรูปอย่างรุนแรง เป็นเพราะว่าท่านมองไม่เห็นปัญหาและไม่เห็นว่าจะแก้ไขให้บังเกิดผลขึ้น อย่างไรได้ ต้อมาท่านยอมรับว่าต้องมีการทดลองอย่างจริงจังเรื่องพิธีกรรมของวัดรุสเซียและของ วัดกรีก เมื่อชาร์และนิกอนได้เข้าจัดการในเรื่องนี้เป็นครั้งแรกนั้น ไฟโซส(Paisos)สังฆราชแห่ง คอนสแตนตโนเปิลได้ชี้ให้เห็นว่าความแตกต่างในเรื่องความเชื่อถือเท่านั้นที่สืบ เคญอย่างแท้จริง พิธีการในโบสถ์เป็นเรื่องของผลิตผลทางประวัติศาสตร์ พิธีบAPTATที่แตกต่างกันต้องไม่ก่อให้ เกิดความแตกแยกและไม่ควรเป็นเหตุก่อให้เกิดความรักษาณชั้นในคริสตจักร อย่างไรก็ได้เจ้า คณะกรีกและนักวิชาการอุเครนอื่น ๆ ไม่ได้มีส่วนร่วมกับความคิดนี้ และนิกอนไม่ใช่คนที่จะ ปฏิบัติทางสายกลาง

การต่อสู้เพื่อปฏิรูปวัด

การต่อสู้เพื่อการปฏิรูปวัดเริ่มขึ้นใน ค.ศ.1653 นิกอนห้ามผู้นับถือศาสนากระทำการ บูชาโดยก้มศีรษะจุดพื้นตลอดทางไปสู่โบสถ์ ท่านบัญญัติสัญญาณมหาการ เช่นนี้ใหม่ โดย ให้ใช้สามนิ้วไม่ให้ใช้สองนิ้วตามธรรมเนียมปฏิบัติของมอสโก อัฟวากันเล่าว่าผู้ที่ติดธรรมเนียม เก่า "รู้สึกว่าหัวใจของพวกเขายืนเย็บและขาทั้งสองข้างสั่นเทา" ที่เดียว

ปัญหาการปรับปรุงต่างศาสนากลายเป็นหนามัยอกอก ในคริสตศตวรรษที่ 16 สภา สงฆ์ของมัสโควีสั่งห้ามการปฏิบัติตามธรรมเนียมศาสนาภายในมัสโควีทางประการ เช่นการ กระทำสัญญาณหมายมหาการ เช่น ผู้ที่บัญชาติไม่ยอมรับรู้จะต้องโทษหนัก ปลายคริสตศตวรรษ ที่ 17 หนังสือที่พิมพ์ในอุเครนและรัสเซียขาดต้องห้ามเผยแพร่ด้วยเหตุที่เป็นที่สับสนหรือสร้าง ความแตกแยก การปฏิรูปเป็นไปอย่างรุนแรงและไม่มีการเตรียมการอย่างเหมาะสม แทนที่จะ หันไปหาต่างกรีกเก่าแก่ฉบับของแท้ที่ใช้ในวัด ผู้ปฏิรูปกลับใช้เล่นที่เพิ่งพิมพ์เมื่อไม่นาน назадฉบับเคยพิมพ์เผยแพร่ใน "ประเทคนอกรีต" อย่างเช่นเดนิส สถาสงฆ์ ค.ศ.1654 ได้ออก ประกาศปฏิรูปพิธีกรรมของวัดและได้ลงโทษผู้ที่คัดค้านอย่างรุนแรงเช่นนรเทศไปไซบีเรีย อัฟวากันได้พรรณนาไว้ในอัตชีวประวัติว่าท่านได้ถูกเนรเทศไปไซบีเรียด้วยเช่นกัน

ต่อนาแต่ละฝ่ายในกระบวนการปฏิรูปตระหนักว่าความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นเรื่อง เปลี่ยนออกผิวเผิน ดูเหมือนครรษณะจะไม่มีความสำคัญ การต่อสู้เพื่อความเปลี่ยนแปลง

คำนิ恩เรื่องมานจนถึงสมัยประชุมสภาองค์ ค.ศ.1660 หากจะสรุปว่าความแตกแยกเกิดขึ้น เพราะผู้ที่ยึดติดกับเรื่องพิธีการต่างๆ เป็นพวกลไม่มีการศึกษาไว้ได้ นิก่อนและชาวอเมริกใช้และผู้ที่สนับสนุนการปฏิรูปทั้งชาวคริสต์และชาวอูฐurenไม่เข้าใจความสำคัญในเชิงจิตวิทยาของพิธีปฏิบัติที่มีต่างๆ กัน (Obriad) ฝ่ายที่นำมายึดหุ่นได้คือฝ่ายที่มีอ่านารัฐสนับสนุนซึ่งเป็นฝ่ายที่มีกำลังมากกว่าได้แก่ฝ่ายปฏิรูป

เหตุที่ทั้งสองฝ่ายไม่ยอมยึดหุ่นหรืออุ้มอะลวยแก่กันเนื่องจากประเพณี “การถือเครื่องครดกับพิธีปฏิบัติ” ที่เริ่มนี้ในมอสโกในคริสตศตวรรษที่ 15 และในคริสตศตวรรษที่ 16 ได้เกือบกลายเป็น ประเพณีทั่วไป นอกจากจะเช้าใจว่าอีกฝ่ายได้สร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นแล้ว (raskolniki) ต่างยังคิดว่าอีกฝ่ายหนึ่งเป็นพวกร “นอร์ต” “นอกศาสนา” เป็นผู้รับใช้ปีศาจ และเป็นผู้ต่อต้านพระคริสต์ ฝ่ายตรงข้ามซึ่งไม่มีอ่านาราจได้ต่อสู้กับคริสตจักรที่รัฐสนับสนุนฝ่ายตรงข้ามต่อสู้อย่างบ้าคลั่งไม่เลิกiraและระดมพลกำลังทุ่มเทให้อย่างที่เกือบไม่เคยมีปรากฏในประวัติศาสตร์รัสเซีย รัฐใช้วิธีประทัดประหารและลงโทษพวกรอกรีตอย่างรุนแรงไร้ความเมตตา พิพากษาไทยผู้นำฝ่ายตรงข้าม สับแยกทั้งมัดตัวติดกับเสาแล้วเผา เหล่าสาวกที่มีครรภชาแบบเก่าที่เป็น “อันตรายน้อย” ต้องโถงเนรเทศหรือจับกุมคุกชั่ว ในคริสตศตวรรษที่ 20 พวกรที่นับถือ “วัดเก่า” ยังคงมีสมาชิกเป็นจำนวนหลายล้าน จำนวน “พวกรที่เชื่อแบบเก่า” และสมาชิกในนิกายที่เกี่ยวข้องมีราย 20 ล้านคน สิ่งสำคัญที่นำสนใจส่วนใหญ่หันมาศรัทธาการฟื้นฟูความแตกแยกทางศาสนาในครั้งนี้คือพื้นฐานทางด้านกฎหมายปัญญาและจิตใจ

ลักษณะความเชื่อของพวกรที่เชื่อถือแบบเก่า

มีผู้ให้คำอธิบายเรื่องความแตกแยกที่เกิดกับคริสตจักรรัสเซียครั้งนือย่างเป็นทางการว่า เป็นผลจากการขาดการศึกษา บางครั้งมีผู้พยายามอธิบายเป็นเชิงจิตวิทยา คำอธิบายล้วนนำสู่ข้อสรุปที่เหมือนๆ กันคือความแตกแยกครั้งนี้เป็น “เรื่องชวนหัวเกี่ยวกับความผิดพลาด” ประชาชนพากันต่อสู้ด้วยเรื่องที่ไม่เป็นเรื่องแต่เข้าใจว่าเป็นสิ่งสำคัญ ด้วยเหตุผลทางจิตวิทยาและประวัติศาสตร์ นักประวัติศาสตร์ต้านคริสตจักรเริ่มเข้าใจได้ว่าความแตกแยกเป็นผลสืบเนื่องจากธรรมชาติของความเคร่งครัดต่อครรภชาตามแบบที่ปฏิบัติกันในตอนนั้น ไม่ว่าผู้คนจะพากันกล่าวว่าเป็นเพาะความโน้มไม่รู้หรือเข้าใจผิดก็ตาม ทั้งสองฝ่ายก็ต้องร่วมรับผิดชอบเสมอ กัน

ความเคร่งครัดปฏิบัติพิธีกรรมเป็นลักษณะของทั้งสองฝ่าย ทั้งฝ่ายที่สนับสนุนให้ปฏิรูปและฝ่ายป้องกัน “ครรภชาเก่า” คำว่า “ครรภชา” ที่ใช้อยู่นี้ ถ้าจะกล่าวว่าเป็น “พิธีกรรมทางศาสนา” จะถูกต้องกว่า ในการต่อสู้กันทั้งสองกลุ่มต่างยึดติดกับ “ความรู้สึกขอบสะสมของเก่า” พวกรปฏิรูปมุ่งมั่นที่จะพื้นฟู “คริสตจักรสมัยแรก” ซึ่งใหม่ ส่วนพวกรที่เชื่อแบบเก่าก็ต้องการ

รักษาของเดิมไว้ ดังที่มันมีของมันอยู่แล้วและมันคงต้องอยู่ตลอดชั่วนิรันดร์ อพาวก็มกล่าว ไว้เช่นนี้ สิ่งที่ไม่ควรลืมก็คือการฟื้นฟูคริสตจักรคริสต์ดังเดิมชีวิตชาวคริสต์แบบเดิมโดยเป็นสิ่งที่พากปฏิรูปศาสนาปราถอนาเข่นกัน อันที่จริงความต้องการเช่นนี้เคยเป็นของอุสไซท์ เมื่อสมัย ก่อนการปฏิรูปศาสนา

ชะตากรรมของฝ่ายปฏิรูปศาสนาในรัสเซียและของฝ่ายปฏิรักษ์ต่อการปฏิรูปมีข้อ กำหนดสองประการ ได้แก่ สิ่งที่ทั้งสองฝ่ายมีอยู่ในใจไม่ใช่เรื่องของความเคร่งครัดต่อคริสต์ อย่างแท้จริง แต่เป็นเรื่องของพึงปฏิบัติทางศาสนาเท่านั้น จึงไม่สามารถผลักดันให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงไปสู่ลักษณะดังเดิมของคริสตจักรอย่างแท้จริงได้ และแม้จะรู้ว่าจะหาคุณค่าเก่าได้ จากที่ได้ก็ตามก็จะยังคงทำไม่ได้ อีกประการหนึ่งคือ หัวระเบียบวิธีและรูปแบบของการคิดนึก ในสมัยนั้นบ่งบอกว่าไม่ว่าจะเป็นฝ่ายใดทั้งฝ่ายปฏิรูปและฝ่ายตรงข้ามย่อมไม่สามารถมองเห็น คุณค่าเก่าอย่างแท้จริงได้แม้เพียงแค่เดียว ซึ่งที่จริงนั้นพากปฏิรูปกำลังต่อสู้เพื่อประโยชน์กึ่ง ใหม่หรือที่หลังจากนั้นคือแบบบีแซนติน ขณะที่พากเชื่อแบบเก่าต่อสู้เพื่อลักษณะความเชื่อแบบ ของมัสโครีและเพื่อช้อบัญญัติของสภาระในคริสตศตวรรษที่ 16 ในขณะนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายที่ จะทำตัวให้หลุดพ้นจากอ่านใจแห่งช้อบัญญัติของสภาระ และในช้อบัญญัติเหล่านั้น มีข้อ หนึ่งได้สั่งห้ามให้น้ำสามน้ำทำสัญญาณเครื่องหมายการเหนและร้องว่า “สัลเลลูยาห์” สามครั้ง ในบันดีการปฏิบัติตามข้อทั้งสองประการนับเป็นเรื่องถูกต้องตามบัญญัติของฝ่ายปฏิรูปซึ่งหาก ทำเช่นนี้ในคริสตศตวรรษที่ 16 จะมีการพิจารณาว่ามี “รอยร้าวแห่งคริสต์” เกิดขึ้นแล้ว ผู้ กระทำการต้องโทษประหาร อีกข้อหนึ่งที่เป็นเช่นเดียวกันคือสภาระในคริสตศตวรรษที่ 16 ห้ามโคนเคราะเพราะถ้าทำเช่นนั้นเป็น “การลบประมาทภาพลักษณ์แห่งพระเจ้าในตัวมนุษย์ และกับลงกจะไม่ได้ฝังร่องตนเข่นทางคริสต์ทั่วไปเมื่อตายลง”

นอกจากนี้ ประเพณีและพิธีกรรมของมัสโครีเกือบทุกเรื่องมีลักษณะเป็นพื้นฐาน ตัวอย่างเช่นการทำสัญญาณหมายการเหนด้วยน้ำสองน้ำ บยกเชิงสัญญาณแห่งธรรมชาติของ พระคริสต์สคงประการ และอย่างที่พากปฏิรูปต้องการคือให้สามน้ำเป็นสัญญาณแห่ง องค์สาม ขณะที่ทั้งสองฝ่ายพยายามสร้างสิ่งใหม่หรือต่อรองรักษาของเก่า ต่างประสบความล้ม เหลวตั้งแต่ต้นที่จะเข้าถึง “คุณค่าแห่งคริสต์ดังเดิม” นับว่าเป็นเรื่องของความพยายามที่จะแก้ ปัญหาสำคัญโดยใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสม

ในช่วงที่มีการต่อสู้ มีเรื่องราวต่างๆ เกิดขึ้นซึ่งกล้ายเป็นเหตุจูงใจสำคัญในขณะนั้น ใน ค.ศ. 1656 มีเสียงสาปแช่งกันค่าต่อต้านการที่รัสเซียเลือกใช้สัญญาณหมายมหาการเหนดัง กล่าว สภาระในค.ศ. 1667 ได้วางมือไม่ตัดสินปัญหาชั้นต่างๆ ที่พากปฏิรูปและพากที่

เชื่อแบบเก่าถูกเดียงกัน ค่าตัดสินปัญหานักอ่อนเอียงเข้าช้างฝ่ายปฏิรูปและทำให้วัดรุสเซียปฏิบัติตามแนวนิเกียกริกอฟร์ย่างเต็มที่ มีคำประการว่า พิธีฉลองและพิธีกรรมด่าง ๆ ของวัดรุสเซียเป็นเรื่องผิดพลาดและนองกรีตและใช้ตัวราชดำเนินมาตราการรุนแรงต่อสมาชิกผู้นับถือแบบเก่า สมาชิกที่หัวอ่อนยอมผ่อนคลายความเชื่อถือดั้งเดิมและทำตามพิธีปฏิบัติที่ทางการยอมรับโดยไม่ต้องรู้สึกว่าตนผิด ในช่วงนี้ฝ่ายที่เชื่อแบบเก่าอย่างหนี่ยาแน่นแสดงท่าทีดึงดันต่อต้านจริงจังยิ่งขึ้นต่อการที่สภากරะทำอำนวยฯ ชั่มชิ่นใจ ผู้อยู่เบื้องใต้อำนาจ เรื่องที่รู้กันทั่วไปคือที่มาของ การปฏิรูปทั้งหมดเกิดจากชาครและพระสังฆราชและพระองค์ทรงพยายามดำเนินการโดยตลอด การต่อต้านมีลักษณะเดียวกับที่ขบวนการปฏิรูปศาสนาต่อต้านพระลัทธิป่าปาแต่เป็นในทางกลับกันคือในรุสเซียพวกที่เชื่อแบบเก่าแท้จริงแล้วเป็น‘พวกปฏิรูป’ เพราะพวกเชาได้สร้างสิ่งใหม่ขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจ พวกเชาได้ปลดปล่อยคริสตจักรให้หลุดพ้นจากความควบคุมบังคับของอำนวยฯ ที่รักและยังก่อให้เกิดสถานการณ์ที่รวมเอาผู้คนเข้าไว้ด้วยกัน เชาเหล่านี้เป็นสมาชิกของ ‘คริสตจักรชนาณแท้’ (สำหรับพวกเชาคือนิกายเก่า) ด้วยความเต็มใจและตั้งใจจริง ‘นิกายเก่า’ ที่ผิดกฎหมายและที่รักไม่ให้ความคุ้มครองนี้เป็นนิกายของความเชื่อตามประเพณีของโซเชียฟ โอลอฟสก์ในเรื่องของความเคร่งครัดมาก แต่ยังน้อยกว่าก่อนหน้านี้ในสมัยต้นนิกายนี้มีอิสระได้อย่างที่นิล ชอร์สก์และสาบุศิษย์หวังให้เป็น งานของพวกที่เชื่อแบบเก่ารุนแรงๆ ที่มีอัฟวา กันเป็นผู้หนึ่งนั้นแสดงลักษณะของผู้เชี่ยวชาญที่มีอาการคล่องไคล诘ใจคับแ逼 การไม่ยอมรับไม่เห็นด้วยนั้น นับเป็นสิ่งแปลกใหม่ในวงการเชียนเรื่องศาสนาของมัสโครี ซึ่งเตือนให้ระลึกถึงวรรณกรรมของพวกปฏิรูปศาสนาทางตะวันตก

เรื่องหนึ่งที่เป็นมูลเหตุของข้อขัดแย้งทางธรรมะที่เข้าใจได้ยากคือเรื่องที่ว่าถูกต้องหรือไม่ที่ประเพณีศาสนาของรุสเซียมีลักษณะประจা�ชาติที่ไม่เหมือนใคร พวกปฏิรูปได้ประเพณีกล่าวหาประเพณีดังกล่าว ‘วัดนิกอน’ นำเรื่องราวดีดันกบุญเก่า ฯ ของวัดรุสเซียนำใช้อย่างเหมือน พวกที่เชื่อแบบเก่าเห็นว่านักบุญเก่าแก่เป็นบรรพบุรุษทางศาสนาของพวกเชาและ ‘สภางส์ของนิกอน’ เป็นสภากองต่างชาติไม่มีหน้าที่ตัดสินเรื่องของวัดรุสเซีย สภางส์ ค.ศ. 1667 มีบิชาปещ้าประชุม 30 รูป เป็นชาตต่างชาติ 14 รูป ชาวกริกไม่เห็นชอบกับประเพณีรุสเซียและนักวิชาการคือพร์รุ่มเห็นด้วย ก่อนหน้านั้นนิกอนใช้ประเพณีฉลองแบบกรีกโดยให้รายละเอียดในพิธีอย่างไม่จำเป็นรวมทั้งเรื่องมาลาและครุยของบิชาป ท่านยืนยันว่า ‘ครรฑา’ ของท่านเป็นแบบ ‘กรีก’ เรื่องทั้งหมดทำให้เกิดบรรยายการไม่ดี พวกเชื่อแบบเก่าป้องกันหลายเรื่องซึ่งกล่าวเป็นการป้องกันประเพณีเก่าของรุสเซียและต่อต้านประเพณีใหม่ของ กรีก เสียงที่สะท้อนออกมากลายเป็นเรื่องชาตินิยม ปกติอัฟวา กันจะให้เหตุผลทางด้านเทววิทยาเมื่อ

ท่านต่อต้านการปรับเปลี่ยนใหม่ บัดนี้กลับทูลชาร์ว่า “ให้เลิกวิธีที่ทรงใช้เสียเดิม...และควรสเป็นภาษารัสเซียว่า ‘พระเจ้าทรงพระกรุณา แด่ชาฯ มนุษย์ผู้มีบ้าปด้วยเดิม เลิกคริสต์คำว่า ศรีอิลีชัน นั่นคือที่กรีกพูด ถ้มมันทิ้งเสีย อันที่จริงพระองค์เลือกใช้ มีคาอิโลวิชเป็นชาารุสเซีย มิใช่กรีก ตรัสภาษาแม่ของพระองค์ (prirodnyi yazyk) อ่ายทำให้มันกล้ายเป็นของต່າ ไม่ว่าจะเป็นในวัดหรือในบ้านหรือที่ใช้พูดกันทุกวัน...พระเจ้าไม่ได้รักเราน้อยไปกว่ารักชาวกรีก dok พระองค์ทรงประทานภาษาแต่เราโดยผ่านทางคิริล และเมโทคิอุส เพื่อใช้สำหรับงานเชียนทางศาสนา [อฟ瓦กัม เห้ใจว่าภาษารัสเซียเป็นภาษาสาฟท์ใช้ในวัดศาสนาแท้] เราจึงต้องการสิ่งอื่นใดเล่า ภาษาของเทพพระรัตน์”

สภานะได้ออกบัญญัติต่างๆ ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ที่งานของชาวกรีก มีโดโนินชิօอส(Dionysos) เป็นต้น ได้โดโนินชิօอสอยู่ในแผ่นดินรัสเซียเป็นครั้งคราว ในช่วงก่อนสมัยประชุมสภานะ ท่านมีความเห็นว่า “ธรรมเนียมปฏิบัติต่างไป (prelesti) ผิดสูญผิดทาง” ที่พบเห็นในรัสเซีย นั้นเป็นผลจากการที่ “พวกนักคริสต์ได้ลั่งทิ้งกรีกและไม่ขอคำปรึกษาจากชาวกรีก” พวกที่เชื่อแบบเก่าคิดว่าได้โดโนินชิօอส ชูเชิญให้บิชอปต่างชาติยอมรับ “การปรับเปลี่ยนใหม่ของนิกอน” “พวกสังฆราษฎร์ [รัสเซีย] ไม่รู้อะไร พวกท่านรู้แต่สิ่งที่เชา [ได้โดโนินชิօอส] บอกพวกท่านแล้วพวกท่านก็พากันเชื่อเชา เชาได้ว่ายาพิษไว้ในจิตใจของพวกท่าน เมื่อเขานอกพวกท่านว่า ‘คุณพ่อที่เคารพ ท่านเป็นคนแปลกหน้าของที่นี่ และถ้าท่านตัดสินตามความคิดเห็นของพวกท่าน ท่านจะไม่ได้รับเกียรติและร่วงวัลลจากชาร์และรัฐบาล ท่านจะถูกขับไปอยู่ส้านักส่ง’ แบบแมกซิมแห่งอาโรส[แมกซิม เกร์ก] และพระองค์จะไม่ทรงปล่อยท่านคืนสู่บ้านของท่านหากว่า ท่านคิดจะต่อต้าน...” เหล่าสังฆราษฎร์ค่าของเชาอย่างใส่ใจและปฏิบัติตาม พวกท่านไม่ได้โถด แยกอะไรเลย แต่ยอมเห็นชอบในทุกลิ่งทุกประการ” ดังนั้นนอกจากที่เห้ใจกันว่างานปฏิรูปเป็นงานของชาติแล้วยังเป็นเรื่องของการฉ้อฉลให้เล่นเพทุนาຍอีกด้วย ผู้กระทำการด้วยเหล่ากลลวงลือคือผู้ดำรงฐานะอันทรงเกียรติสูงสุดของวัตถุรัสเซียและรัฐรัสเซีย ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่ประชาชนรัสเซียต้องทบทวนท่าทีของพวกตนที่มีต่อรัฐนี้ใหม่

อาณาจักรของพวกที่ไม่ใช้ชาวคริสต์

ถ้าจะให้เห้ใจว่าเหตุใดวิกฤตการณ์ของคริสตจักรจึงเกิดพ้องกับวิกฤตการณ์ของรัฐนี้ จำเป็นต้องรู้ว่ารัฐ์โนโวีกำลังเล่นบท lokale อยู่ในปรัชญาประวัติศาสตร์โลก (Weltanschauung) ของรัสเซียขณะนั้น พวกที่เชื่อแบบเก่าจำต้องสร้างปรัชญาประวัติศาสตร์โลกจากพื้นฐานเบื้องล่าง คัมภีร์เล่มสุดท้ายที่บอกอนาคต (Apocalypse) วางรากฐานแนวคิดแบบใหม่แก่รัฐ ถ้าคริสตจักรขนาดแท้คงอยู่ได้โดยเพียงใช้อำนาจประทัดประหาร ก็เป็นที่แน่ชัดว่าโลกกว้างกำลัง

ใกล้จะมาถึง ถ้ารัชคริสต์แห่งเดียว-โรมที่สามนี้ไม่สนับสนุนค้ำจุนวัดและยังกระทำการยำเยี้ยด้วยอำนาจ รัฐนี้ย่อมไม่ใช้รัชคริสต์แต่เป็นรัฐต่อต้านคริสต์ อาจเป็นว่าผู้ต่อต้านพระคริสต์จะมาปรากฏหรือได้ปรากฏแล้ว นิกอนเองต้องคำประณามว่าเป็นผู้ต่อต้านพระคริสต์ในที่ประชุมสภาองค์ ค.ศ. 1666 และต้องคำพิพากษาว่าผิดจริง ท่านพ้นจากตำแหน่ง นิกอนมาไอลเกิน กว่าจะสามารถอ้างลิทธิ์อำนาจทางโลกได้ ท่านตกับพร้อมชาตอรเล็กให้ จึงไม่อาจทำสิ่งใดได้ นอกจากยอมหมดสิ่งอำนาจ ท่านต้องจำอยู่ที่สำนักสงฆ์แห่งหนึ่งและมรณภาพใน ค.ศ. 1681

ถ้าสังฆราชนิกอนไม่ใช่ผู้ต่อต้านพระคริสต์ สัญญาณปัจจุบันบอกว่าโลกใกล้จะถูกกำลังใจ เข้ามายิ่งเรื่งเดือนถีซึ่น พวกที่เชื่อแบบเก่าตีความหนังสือแห่งครรชชา (kniga o vere) ว่าเป็น งานประเทกธรรมรวมที่หวานอุเครนที่ส์เร็จในสมัยคืน แม้มความคิดเชื่อมโยงเรื่องราวสุดท้าย เข้ากับเรื่องรวมอุเครนได้ล้าเร็จในรัฐ ค.ศ. 1600 โดยให้หมายถึงว่าโลกใกล้จะถูกจุดชนวนใน ค.ศ. 1666 การคาดเดาวาระสุดท้ายของโลกแพร์กรา耶เม็คินโรครະบาดทางจิตวิญญาณ โดยเฉพาะทางตอนเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของรัสเซีย ทุกคนผู้คนพาภันเสียหัวฟัง เสียงกาเบรียลเป่าเข้าเรียกให้ไปฟังคำพิพากษารึสุดท้าย ที่สุดผู้คนก็ตัดสินใจได้ว่าวันโลกวินาต้าได้เลื่อนไปหรือไม่ผู้ต่อต้านพระคริสต์จะไม่นำปรากฏเป็น ‘ตัวตน’ แต่จะมาในสภาพ ‘จิตวิญญาณ’ ช้อนมูลที่บอกว่ามีการประทัดประหารพวกที่เชื่อแบบเก่า หรือที่ว่าใน ค.ศ. 1682 อัฟ瓦กัมและสาบุติชัยสองรูปถูกเผาแสงด้วยไฟฟืนสถานการณ์เก่าซึ่งอีกนั้นไม่ได้ ทำได้แต่ฝันเท่านั้น แม้จะให้รวมคริสตจักรและรัฐนานแท้ด้วยกันอีกก็ไม่ได้ ในตอนนี้เรื่องความแตกแยกทางศาสนาและผู้สร้างความแตกแยกที่ต้องโทษประทัดประหารกล้ายเป็นเรื่องอดีตที่ผ่านพ้นไป และแล้ว ‘ความผันเรื่องรัฐอุดมการณ์ในอดีต’ ก็บังเกิดขึ้น

พวกที่เชื่อแบบเก่าคิดว่า ‘ตะวันแห่งนิภัยทางการได้ดับลง’ ตามที่อัฟวากัมกล่าวถึง พระคริสต์ในรัสเซียไม่ใช่เรื่องที่จะพูดอีกต่อไป มีผู้มองเห็น ‘กองทัพปีศาจ’ แทนที่จะเห็นพระคริสต์ในอำนาจความคุ้มของ ‘วัฒนิค่อน’ และรัฐมัสรโคว ขณะมองเห็นวัดที่แท้และรัฐที่แท้ เป็นสวรรค์บนดินอยู่จริง หลายสิบปีหลังจาก ค.ศ. 1666 หรือก่อน ค.ศ. 1666 เป็นต้นมา พวกที่เชื่อแบบเก่าเติบโตแพร์หลายชายแดนเป็นหลายกลุ่มหลายพวก ทั้งพวกที่แสดงอาการคลั่งไคลสุดชีดและพวกที่ปลาบปลื้ม (ecstatics) กับพิพากษาต่างๆเหล่านี้เป็นพวกที่รู้ว่าราชอาณาจักรแห่งผู้ต่อต้านพระคริสต์เกิดขึ้นแล้ว จะไม่ต้องรอไฟประลัยกัลป์นาน พวกเช่าเร่งรุดเพื่อไปสู่ความตายที่ร้อนแรงก่อนหน้าที่โลกจะพบรุดชน มีผู้หลบหนีออกนอกเขตราช หรือหนีเข้าป่าทางตอนเหนือโดยที่เจ้าหน้าที่จะติดตามพบได้ยาก สุดท้ายคือพวกไกวีดีอีฟงต่อต้านการปฏิรูปและเลือกทางปฏิบัติแบบเก่าเป็นส่วนตัวเพื่อสนองความต้องการทางศาสนา พวกเช่า

จะหาทางให้พระช่วยจิตวิญญาณ พระเหล่านี้ได้บวช ‘ต่อหน้านิกอน’ และไม่ยอมรับการปฏิรูป พวකท่านอ่านงานเขียนเก่าบางครั้งเป็นฉบับคัดลอกมาผิด มีอายุไม่นาน บางเป็นฉบับพิมพ์ของอุเครน (ซึ่งพวกที่เชื่อแบบเก่าควรเข้าใจว่าไม่น่าเชื่อถืออย่างยิ่ง) พวกที่เชื่อแบบเก่า บางคนได้ทำลายตอนเอง จัดว่าเป็นเรื่องสำคัญ อีฟวากัมเขียนเรื่องนี้สำหรับสามุศิษย์ของท่านว่า ‘พระเจ้าทรงอ่านวายพรแต่เรา’ ‘มนุษย์ควรเตรียมรับทุกชั้นทรมาน เช่นมาร์ต์ เพาะเป็นหนทาง จริงแท้ของกรรมการทำสัญญาณมหาการ เช่น’ ‘ทุกชั้นทรมานจนตายเพื่อครรภะจะได้พรสรรศ อะไรจะดีไปกว่าร่วมเดียงแหน้กบุญมารต์ สาวกและนักบุญ’ เมื่อมนุษย์ ‘อ่อนแอด’ การลงล่อให้เดินตามกฎหมายแห่งโลกยังผู้ต่อต้านพระคริสต์จึงเป็นเรื่องใหญ่หลวงนัก ทางที่ดีที่สุด คือจากชีวิตนี้ไป ความคิดเพาเวอร์จึงเกิดขึ้น บางที่อาจเชื่อมโยงกับความคิดเรื่องไฟประลัยกัลป์ ที่จะทำลายล้างโลกเมื่อเวลาของโลกสิ้นสุดลง และ ‘ต่างคนจะทุกชั้นทรมานในไฟเพียงชั่วูบเดียว เท่านั้น’ ‘เจ้ากลัวเทาหลอมหรือไม่ จะอย่าได้กลัวเลย ความกลัวเกิดขึ้นก่อนจะเข้าสู่เทาหลอม แต่ทันทีทันใดที่เข้าสู่เทาหลอมแล้วนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างจะถูกกลืนจนหมดสิ้น’ ‘เมื่อผู้ใดเพาเว่น เลงแล้ว เขาก็หนีจากทุกสิ่งทุกอย่างได้’ ดังนี้แปลไฟใน ‘เทาหลอม’ แห่งความสำนึกษาปลูก ให้ตัวงั้นทุกที่ มีผู้คัดค้านการปฏิรูปตีเข่นนี้ในกลุ่มของพวกที่เชื่อแบบเก่า แต่สำหรับหลาย คนแล้ว การทำลายตอนเองง่ายกว่าการต่อสู้กับพลังอำนาจของโลกที่ต่อต้านพระคริสต์ทั่วโลก ต่อมาได้มีขบวนการหนึ่งเกิดขึ้นทางภาคเหนือ ก็เป็นองค์กรนอกรัฐบาลที่มีการวางแผนรอบ ครอบ ในคริสตศตวรรษที่ 18 ขบวนการนี้เจริญเติมที่ พวกที่เชื่อแบบเก่าในคริสตศตวรรษที่ 17 ได้ใช้วิธีต่อต้านคือวางแผน ส่วนใหญ่ไม่มีระเบียบแบบแผน ต้องหลบซ่อน โดยนัยเรียกว่า หนีจากโลโก้ได้เข่นกัน

ต่อมา กลุ่มคนตั้งกล่าวต้องเผชิญปัญหาอยุ่งยากที่ไม่พบทางออกคือเรื่อง การสืบสาย บรรพชิต ไม่นับชื่อปูรปีดีที่ยอมร่วมมือกับพวกที่เชื่อแบบเก่า จึงไม่มีผู้ที่ทำหน้าที่บวชพระ ใหม่ได้ การสาดมนต์ก่อนอาหารตามความเชื่อแบบเก่าจึงหายไป การสืบทาพระษะใหม่ร่วม ทั้งเรื่องที่ต้องปฏิเสธไม่ยอมรับว่าวัดนี้ต้องการพระบัวใหม่สักกุรูหนึ่ง และการสังเวยทาง ศึกษาพระธรรมในคริสตศาสนาชนาณแท้ล้วนเป็นภาระที่พวกที่เชื่อแบบเก่าต้องทำในร้อยปีต่อ มา สังคมในอุดมคติที่จะหันหลังกลับไปมองได้ไม่มีความสำคัญอีกต่อไป รัฐบาลชุดต่อมาภาย หลังจากสมัยชาร์โตรเล็กไซได้แสดงว่าจะไม่ ‘ฟื้นฟู’ รัฐเทวาริปิติโดยแบบเก่าอีกแล้ว พวกที่เชื่อ แบบเก่าจึงต้องหันรับสภาพชีวิตกรรมที่มีนิเกียร์ถือมั่นในสิ่งสุดท้าย (eschatology) เกิดขึ้นมาก หมายทั้งในยุโรปตะวันตกและในอเมริกา พวกเชาเหล่านั้นพบทางอยู่รอดได้ในโลกใบนี้แต่พวก เชาได้อ่อนตัวไปจากสังคมและพยาภยามมีชีวิตอยู่นอกระสันทางประวัติศาสตร์ให้มากที่สุดซึ่งบัด

นี้เป็นโลกของผู้ต่อต้านพระคริสต์ พากษาไม่ส่วนร่วมในโลกนี้ได้อย่างล้ำกากเต็มที่ ประวัติศาสตร์ รุสเซียตอนนี้ได้หลุดพ้นไปจากอำนาจเดียวของสวรรค์ พ้นจากสภาพนักบัวฯ จากพิธีรับศีลมหาสนิท หรือแม้แต่จากอภิਆชาปกครองของชาวดีได้อย่างแท้จริง

ปัญหาที่ควรพิจารณาเมื่อยื่นข้อหนึ่ง คือ การปฏิเสธไม่ยอมรับพากที่เชื่อแบบเก่าจำนวนหลายล้านคนส่งผลต่อชีวิตของชาวรุสเซียหรือไม่อย่างไร เรื่องนี้ได้ส่งผลสร้างความเสียหายต่อชีวิตภายในรัฐเป็นอย่างยิ่ง พากที่เชื่อแบบเก่าเป็นสมาชิกในสังคมศาสนาที่อาจรังເອາຈັກບັນດາ ยืนดັນในคริสตจักรอย่างเห็นຍົວແນ່ນ ไม่เมินเฉยต่อการปฏิวัติที่เกิดกับคริสตจักรถ้าในตอนนั้น ประชาชนเป็นผู้ที่มีความไม่สงบด้วยร้าย “อาการเสียไม่ได้” หรือยังชาตครรษชาติwayแล้วก็จะอยู่ในคริสตจักรที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการของรุสเซียได้ ตามทัศนะทางสังคมวิทยา พากที่เชื่อแบบเก่าจะเป็นคนในกลุ่มสังคมที่ให้บริการแก่สาธารณะและสร้างฐานะส่วนตัวเจริญชื่นจนเป็นชาติที่นั่นคงได้ เช่นผู้คนที่อาศัยอยู่ตามเมือง พ่อค้าที่มีฐานะดีและหวานาเศรษฐีทางเหนือเทียบอย่างหยาบๆ ได้กับชนกลุ่มที่ปฏิรูปศาสนาทางตะวันตก ความแตกแยกทางศาสนาอย่างผลให้ชนชั้นในสังคมเหล่านี้จำต้องถอนตัวจากการชีวิตสาธารณะของรุสเซีย เมื่อเป็นเช่นนั้น อิทธิพลของฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่จะสร้างความเจริญให้แก่รุสเซียได้อ่อนกำลังลง เรื่องสำคัญกว่าในนี้คือพากที่เชื่อแบบเก่าที่มีบทบาทสำคัญในการก่อการลุกฮือชื่น ในศตวรรษต่อๆมา แวดวงของพากที่เชื่อแบบเก่ายังก่อให้เกิดนิกายที่มีหัวรุนแรงแบบคลั่งไคล้ชื่น เป็นพากที่ปฏิเสธรักและเป็นปฏิปักษ์ต่อความเป็นจริงด้วย รัฐสมบูรณ์ญาลิธิราชย์ ประสบความยุ่งยากลำบากที่จะจัดการนิกายเหล่านี้ให้สงบ ran คานลงได เป็นเรื่องยุ่งยากยิ่งกว่าที่รัฐบาลในสมัยก่อนต้องเผชิญกับพากที่เชื่อแบบเก่า พากที่เชื่อแบบเก่าคือพากที่เชื่อในรัฐในอุดมคติ (ยูโ拓เบีย) ของรุสเซียรุนแรงและเป็นตัวแทนของ “การขาดรากฐาน” ของรุสเซีย แม้ว่าต่อมาจะมีตัวอย่างของอุดมการณ์แบบเดียวกันนี้อีกมาก แต่ก็ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยง เป็นสายเดียวกับพากที่เห็นชอบกับ ‘ศรัทธาแบบเก่า’ นับตั้งแต่แรกผู้คนมองว่าบานการของพากที่เชื่อแบบเก่าเป็นศตวรรษทางการ ไม่ใช่แต่เฉพาะกับบรรดาสมาชิกนิกายทางการเท่านั้น แต่รวมพากที่เห็นดีเห็นชอบกับวัฒนธรรมตะวันตกด้วย

ลักษณะตะวันตกเริ่มต้นในคริสตศตวรรษที่ 17

เมื่อการถกปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการเริ่มต้นความคิดนิยมตะวันตก อาจกล่าวถึงวัฒนธรรมตะวันตกได้ในยุคที่เจ้ากัด เพราะถ้าจำกัดความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ว่าเป็นการพัฒนาคุณค่าในเชิงสร้างสรรค์ นับเนื่องจากอดีตมา รุสเซียในคริสตศตวรรษที่ 17 ก็ไม่มีความคิดเรื่องวัฒนธรรมตะวันตกอยู่เลย

ตั้งแต่คริสตศวรรษที่ 15 ผู้พำนາญการช่างต่างชาติโดยเฉพาะแพทย์ เก้าสีกร สถาปนิก และทหารมืออยู่แล้วในรุสเซีย พวากเหล่านี้เกือบไม่ได้มีการติดต่อกับประชาชนรุสเชีย ส่วนใหญ่ กลุ่มนี้สูงล้ำกว่าความจริงก้าวหน้าทางวัฒนธรรมของตะวันตกนั่ง และดูเหมือนว่าพวากเหล่านี้มีความคุ้นเคยกับความก้าวหน้านั้นด้อยแล้ว เพลตอฟ คาร์ปอฟ รัฐกิจวินพันธ์และรัฐกิจงานของอรัสโตเตล ซึ่งอาจจะอ่านจากบทแปลเป็นภาษาละตินและยังได้ยินเรื่องราวด้วย มีบทแปลໄวยากรณ์ละตินเป็นภาษารุสเชีย แม้ก็มี เกร็ก เชียนเล่าเรื่องเรื่องแซของล่องยุโรปบางด้าน ท่านปฏิเสธไม่ยอมรับด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นวัฒนธรรมของ “พวากออกศาสนา” สถาปนิกชาวต่างชาติเป็นผู้สร้างโบสถ์ในกรุงมอสโกรและมีชารุสเชียพื้นที่และเป็นผู้ช่วย พวากเช้าได้นำองค์ประกอบเทาทังศิลป์มาบังประการของพวากเชนามาใช้ ที่สำคัญที่สุดคือชารุสเชียได้เรียนรู้เรื่องการใช้อาถรเป็นและการทำลายป้อมปราการของชาวยุโรป กรณีดังกล่าวคงต้องที่คชาณใน ค.ศ. 1552 อย่างไรก็ต้องนำผลิตภัณฑ์ก้าวหน้าของตะวันตกมาใช้ไม่ช่วยให้เกิดการพยาภัยพัฒนาสิ่งใหม่ขึ้นเลย ทั้งที่อาจอาศัยผลิตภัณฑ์เหล่านี้เป็นหลักให้ได้ก้าวต่อไปได้ จะให้เช่นว่ารุสเชียไม่สามารถสร้างสรรค์ เนินลักษณะเช่นนี้ได้หรือไม่ ชารุสเชียไม่เช้าใจว่าถ้าดูเนินลักษณะเช่นนี้แล้ว ก็ไม่อาจสมกับกลิ่นเท้า เก็บความจริงก้าวหน้าของต่างชาติค่ายแท้จริงได้ บางครั้งแม้แต่จะใช้สิ่งผลิตใหม่ ๆ ของชาวต่างชาติ ยังใช้ไม่สำเร็จ ก็ตาม คริสตศวรรษที่ 16 อิวาน เพลตอฟตั้งโรงพิมพ์ขึ้นที่มอสโกรเป็นแห่งแรก แต่พิมพ์งานเรื่องสาภก (Apostle) เสร์เจเล่มเดียว รั้นของชาติก็เป็นเหยื่อเพลิงโภสะกองชาร์มสโตร์ที่เข้าใจว่าชาติเป็น “มายากร” ชาติที่มองหาการก้าวที่ชั่วๆให้หายใจได้คล่องกว่าที่มอสโกร คือที่รุสเชีย ชาติและต้องอาศัยที่อื่น

ในสมัยยุ่งยากลำบาก รัสเซียเชิญเข้าใกล้ชิดยูโรเปาน่าทึ่นแต่ต่อไปไม่ได้เรื่มใจนัก มีกองทหารชาวโนโอล และกองทหารคอสแซคอยู่เครื่องดังนั้นอยู่ภายนอกประดูเมืองมอสโก กองกำลังสวีเดนซึ่งเป็นภาคีของสหภาพต่ออยู่ทางตอนเหนือ ชาวยูโรเปียนจึงได้มอบให้กับพวกที่เปลกรออกไปได้บ้าง ผู้แทนมัสโคว์หลายคนได้อัญญีไปแลนด์เป็นเวลานาน แต่แรกได้เป็นทูตต่อมาเป็นเชลย ไม่สำคัญว่าชาวยูโรเปียนจะเรียนรู้วัฒนธรรมตะวันตกเพียงน้อยนิดหรือว่าเชิดชอบชาโปลหรือชาวสวีเดนไม่ทำให้ชาวยูโรเปียนติดใจได้ สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อมอสโกคือเป็นการนำอาช่องค์ประกอบทางวัฒนธรรมของตะวันตกมาเย็บมอสโกในภายหลังจากที่สมัยยุ่งยากลำบากผ่านไปแล้ว และคงค่าประกอบเหล่านี้ก็ให้เกิดผลในเวลาต่อมา ประกาศแรร์คิคือวินพันธุ์รัสเซียได้วันอีกที่พลจากอาทีเพสพัฒนาอย่างโนโอลและอูเครน บทรั้วคือกรองของรัสเซียในสมัยแรกนั้นเริ่มเกิดขึ้นทันทีที่สมัยยุ่งยากสิ้นสุดลง

ต่อมาผู้แปลงานมากชื่นเป็นล้ำดับ เป็นงานแปลภาษาและตินและภาษาโปแลนด์เป็นส่วนใหญ่ จำนวนมากเกิดจากพระราชาธิราชองค์หาร โดยเฉพาะในสมัยของชาาร์โอลีคอร์โอลีสของชาาร์โอลีไซ วิถีเลือกชั้นงานมาแปลให้สุ่มๆ เค้า ไม่ค่อยครั้งไม่มีคุณภาพ การแปลประสบปัญหาอย่างมากหลายอย่าง ถึงจะมีเจตนาว่าเพื่อให้ได้พิมพ์แต่ก็ไม่ได้สำเร็จ ดังนี้ในช่วงต้น งานแปลเรื่อง 'แพร์ทลาย' ในลักษณะงานคัดลอกกลไกมือ ไม่ค่อยครั้งที่มีบันทึกดัดลอกเพียงสองสามหรือสี่ฉบับเท่านั้น ซึ่งจัดว่าเป็นความพยายามใช้ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปของตะวันตกเท่านั้น หมู่ข้าราชการสำเนกได้แก่พระราชาธิราชองค์หาร และผู้ทรงฐานะนั้นต้องสูงเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่นิยมอ่านงานแปล

ศิลปกรรมเป็นงานด้านเดียวเท่านั้นที่รับอิทธิพลตะวันตกอย่างปรากฏให้เห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะในงานประเกหรรคยกกรอง ห่วงหลังของคริสตศตวรรษที่ 17 บทกวีการอภก่องมัสโควี ได้บังเกิดขึ้น แต่แรกนั้นเป็นผลจากอิทธิพลการเขียนของซีโนน โลล็อกสกี (Simeon Polotskii) นักบวชรุสเชียชาวผู้เคยศึกษาที่คีเยฟ ด้านจิตรกรรมและประติมากรรมก็เริ่มเลียนแบบตะวันตก ในสมัยชาาร์โอลีเล็กใช้มีการจัดละครหื้นภายในราชสำนักซึ่งเป็นผลงานของชาเยอร์นัน(ปัสเตอร์ เกรกอรี) ชเวรุสเชียขาว(ซีโนน โลล็อกสกี)และชาງอูเครน(ชีจีนสกี Chyzhynski)

พวกที่เชื่อแบบเก่าไม่ได้ใจต่ออิทธิพลตะวันตกนักเว้นแต่การวาดรูปเคารพ พวกเขากำหนดว่าอิทธิพลทางด้านนี้ไม่เป็นอันตรายต่ochวิตรุสเชียแบบเก่าและความเชื่อเก่า ตั้งแต่ต้นศตวรรษ มีงานที่สอดแสดงความไม่พึงพอใจกับชีวิตในรุสเชียไรกฤตในหินย้อย หาลางหิน งานเหล่านี้ไม่แต่ต้องปัญหาศาสนาและมักอ้างถึงตะวันตกว่ามีความเห็นอกกว่า ภายนอกสิ่งสุดสมัยอย่างยาก เจ้าชายคิโวโรสตินิน (Prince L. Khvorostinin) เชียนใจมติความ "ผิดพลาด" ของชีวิตรุสเชีย ในช่วงห้าสิบปีหลังของศตวรรษนี้ โกรตอชิกิน (G. Kotoshikhin) ข้าราชการผู้ได้หลบหนีไปประเทศสวีเดน ได้เขียนงานหื้นหึ่นหนึ่งภายในตัวตนนี้ให้ความบังคับบัญชาของรัฐบาลสวีเดน โกรตอชิกินระบุสิเรื่องราวชีวิตภายในรุสเชียจนไม่น่าดู แต่นักวิชาการสมัยใหม่ใช้งานของเขามาเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ ที่นำสนับสนุนให้สุดคือข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องชีวญี กรีชานิก (Jure Krizanic) นักบวชคาดอลิกชาวโคราชเชียนขึ้น ท่านคุ้นเคยกับชีวิตของชาวมัสโควี และกับผู้ต้องนรเทศไปใช้บีเรีย ท่านมุ่งวิจารณ์ชีวิตในรุสเชียนากมายตามทัศนะตะวันตกแต่ขณะเดียวกันก็ได้ทำให้พวงนิยมสถาปัตยกรรมห้องหัวใน การพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไป

ชาร์โอลีส โกรตูนอฟ เคยทรงพยายามส่งกุลบุตรรุสเชียไปศึกษาอย่างประเทศญี่ปุ่น แต่ที่ส่งไปทั้งหมดลับส่องคนนั้น ไม่ได้กลับคืนรุสเชียเลยสักผู้เดียว ห่วงหลังของศตวรรษนี้มีเรื่อง

ที่ออดีน นัชโซกิน (Ordyn-Nashchokin) บุตรชายของผู้มีต่าแห่งนั่งและศักดิ์สูงแห่งมัสโควี ติดเชื้อลงในลตะวันตกและหลับหนีไปประเทศยูโรป ต่อมานำได้เดินทางกลับบ้านพร้อมกับการเคร้าโครกเสียใจ อาย่างไรก็ดีพากเหล่านี้ไม่จัดว่าเป็นสาบสูดหมายทางวัฒนธรรมของตะวันตก เรื่องที่ว่าใบวิส โกรดูนอฟทรงส่งบุคคลไปยังตะวันตกและไม่มีผู้ใดกลับมา ไม่ได้หมายความว่าคนเหล่านี้เข้าถึงความเยี่ยมยอดทางวัฒนธรรมของตะวันตกในคริสตศตวรรษที่ 18 และ 19 ซึ่งจะกล่าวถึงในตอนที่สอง ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับประเทศตะวันตกกลับมีความสำคัญเพิ่มขึ้นมาก